

וַיֹּאמוּ, אֵילֹו מִשְׁקְרִיָא בְּאַרְבַּעָה עֶשֶׂר חֹזֵר וְקִרְיָא בְּחֻמְשָׁה עֶשֶׂר שְׂמָא אֵין שׁוּמְעִין לוֹ אַם אַתָּ אֹמֵר כֵּן נִמְצְאָתָּ עֹקֵר זְמַן כְּרִכִּים בְּיָדְךָ - יִפֵּה אִמֵּר רַבִּי יוֹסֵה בְּדַעַת רַבִּי חֲלָבוּ, שֶׁאִם תֹּאמֵר שֶׁבֵּן כֶּרֶךְ יִכּוֹל לִקְרוֹא לְכַתְחִילָה בִּי"ד וְאִינוּ צָרִיךְ לְחַזֹּר וּלְקָרֹא בִּט"ו, נִמְצְאָתָּ עֹקֵר זְמַן כְּרִכִּים בִּידִים, לְפִי שְׁגַם בְּנֵי הַכְּרִכִּים יִקְרְאוּ כְּשֶׁאֵר יִשְׂרָאֵל בִּי"ד, כִּיֹּן שִׁיכּוּלִים לִקְרוֹא כֶּךָ לְכַתְחִילָה (מֵהֶר"א פּוֹלְדָא בְּמַהדוּ"ק, וּבִיאוּר הַגְר"ח קֵינִיסְקִי, ע"פ גִּירְסַתֶּם לְעִיל).

ויש גורסים, 'ויאות', אילו בן ט"ו שקראה ב"ד ולא קראה בט"ו שמה שומעין לו' וכו', ופירוש הדברים, שיפה אמר רבי חלבו ולא קשה מהברייתא על דבריך, כי בודאי גם לדעתו אין מתירים לבן ט"ו לקרוא לכתחילה ב"ד, שאם כן נמצאת עוקר בידים את זמן הקריאה בכרכים, ולכן בעיירות המסופקות קוראים בשני הימים, כי אם נאמר שיקראו תמיד רק ב"ד, הלא יתכן שהן מוקפות חומה ונמצאנו עוקרים בזה את זמן קריאתן בט"ו, וכל מה שאמר רבי חלבו שאינו צריך לחזור ולקראו בט"ו, הוא רק אם קרא פעם אחת באקראי ב"ד, שבאופן זה לא נעקר זמן הקריאה בכרכים (הגהות הגר"א ותקלין חדתי, ע"פ גירסתם לעיל).

■ להלכה, בן כרך שקרא את המגילה ב"ד יצא בדיעבד ידי חובה (משנ"ב תרפח, יא, וראה שם, ח ושעה"צ שם, ח). ויש שכתב, שכל זה דוקא אם טעה וקרא ב"ד, אבל אם קרא במזיד ב"ד, יש להסתפק אם יצא, שמוחד גיסא יש לומר שאינו יוצא, משום שאם נאמר שיוצא, נמצאת עוקר זמן כרכים בידים, ומאידך גיסא יש לומר, שכיון שלכתחילה אסור לו לקרוא, אין לחוש לעקירת זמן הכרכים, ולכן אם עבר וקרא יצא (חזו"א או"ח קנ"ג, ב, ע"פ הגר"א לעיל). וכך שהוא ספק אם הוקף בימי יהושע אם לאו, קוראים בו ב"ד ובט"ו (שו"ע שם, ד), אך לא יברך כי אם ב"ד, שהוא זמן קריאה לרוב העולם (שו"ע שם), ואין בזה ספק ברכה לבטלה, משום שכאמור אף אם הוא מוקף חומה שדינו בט"ו, אם קרא ב"ד יצא בדיעבד (משנ"ב שם).

חֹזֵן מִהֶסְפֵּד וְתַעֲנִית שְׁהֵן שְׁוִיִן בְּזֶה וּבְזֶה וְכוּ' הִלְכָה כְּרָבֵן שְׂמֵעוֹן בֶּן גְּמֵלְיָאֵל, וְאִף אִם יַדְעוּ בְּאִדֵּר רֵאשׁוֹן שֶׁתַּעֲבֵר הַשְּׁנָה, אֲסוּרִים בְּהֶסְפֵּד וְתַעֲנִית בִּי"ד וְט"ו בּו (טור או"ח תרצו, בַּדַּעַת הַרַמְבַּם וְהַסְמ"ג). ויש שכתבו, שדוקא כשלא ידעו קודם לכן שתתעבר השנה ועיברו באותו היום את השנה לאחר שכבר קראו את המגילה, אזי אסורים בהספד ובתענית בהמשך היום, אבל כשיודעים קודם לכן שתתעבר השנה, מותרים בהספד ובתענית (רא"ש מגילה א, ז, וטור שם). ולדעה זו, בזמננו שעושים שנה מעוברת על פי חשבון, והעיבור ידוע מוקדם, מותרים בהספד ובתענית (ערוך השולחן שם, א). ■ להלכה, י"ד וט"ו שבאדר ראשון אסורים בהספד ובתענית [כהרמב"ם והסמ"ג], אבל שאר דברים אין נוהגים בהם [כרשב"ג]. ויש אומרים, שאף בהספד ובתענית מותרים [כהרא"ש והטור] (שו"ע שם, א), והמנהג הוא לאסור (רמ"א שם).

יְבוֹא זֶהָב שֶׁל כְּפָרֵת וַיְכַפֵּר עַל זֶהָב שֶׁל עֶגְלָה, וְאִף שֶׁחֵן גָּדוֹל אִינוּ נִכְנַס בֵּינֵם הַכִּיפּוּרִים לְקוּדֵשׁ הַקְּדוּשִׁים בְּבִגְדֵי זָהָב מִשּׁוּם שֶׁהֶעֱגַל הָיָה מִזְהָב וְאֵין קְטִיגוֹר נַעֲשֶׂה סְנִיגוֹר, הֵייוּ דוֹקָא לְעַנְיָן שֶׁלֹּא יִתְנַאֵה בּו הַחוּטָא בְּשַׁעָה שְׁבָא הַתְּכַפֵּר, כְּגוֹן בְּבִגְדֵי הַכֵּהן שֶׁנַּעֲשׂוּ 'לְכַבּוֹד וּלְתַפְאֵרַת', אֲבָל הָאָרוֹן וְהַכְּפּוּרֵת אֵינֶם נוֹי לְחוּטָא, וְלִכֵּן לֹא הָיְתָה מְנִיעָה שִׁיהִי מִזְהָב (וְרָאָה גַּמ' ר"ה כו, א וְטוֹרֵי אֲבָן וּמְרוֹמֵי שְׂדֵה שֶׁם). ויש שביאר, שזוהב הכפורת שבא לכפר על חטא העגל, לא שייך בו 'אין קטיגור נעשה סניגור', כי אדרבה זו היא דרך התשובה האמיתית לכפר באותו דבר שחטא בו, ורק לגבי בגדי כהן גדול שאינם באים לכפר על עוון העגל, בזה אומרים שלא יהיו של זהב כשנכנס בהם לפני ולפנים, משום שהם מזכירים את עוון העגל ואין קטיגור נעשה סניגור' (ערוך לר"ש, וראה דבריו בבאור הגמ' שם).

לֹא מִסְתַּבְרָא אֲלֵא לְשַׁעֲבַר אֲבָל לְבָא לֵא, וְכִי לֹא מִסְתַּבֵּר שְׁכוּונֵת רַבִּי חֲלָבוּ שֶׁבֵּן כֶּרֶךְ יוֹצֵא בִּי"ד, הִיא דוֹקָא לְשַׁעֲבַר - דֵּהֵייוּ בְּדִיעַבַּד שֶׁקָּרָא בִּי"ד וְכִבֵּר עֲבַר ט"ו, אֲבָל 'לְבָא' - דֵּהֵייוּ לְכַתְחִילָה אִם לֹא עֲבַר ט"ו, אִף שֶׁכִּבֵּר קָרָא בִּי"ד, לֹא אִמֵּר רַבִּי חֲלָבוּ שִׁיִּצֵּא, אֲלֵא צָרִיךְ לְחַזֹּר וּלְקָרֹא (מֵהֶר"א פּוֹלְדָא בְּמַהדוּ"ק, וּבִיאוּר הַגְר"ח קֵינִיסְקִי).

ויש גורסים, 'לא מסתברא לשעבר אלא להבא לא', כלומר שרבי יוסה אמר להיפך, שלא מסתבר שכוונת רבי חלבו שבן כרך יוצא ב"ד היא 'לשעבר' - שקרא ב"ד וכבר עבר ט"ו, כי אין בכך נפקא מינה לדינא, שהרי כבר עבר הזמן, וגם אילו הדין היה שלא יצא ידי חובה, מה שהיה היה ואינו יכול לתקן עוד את הדבר, אלא בהכרח כוונת רבי חלבו היא שאף 'להבא' - שלא עבר יום ט"ו, אינו צריך לחזור ולקראו, כיון שיצא בקריאתו ב"ד (הגהות הגר"א ותקלין חדתי).

וְהָא תַנִּי מְקוּם שְׁנֵהֲגוּ לְקְרוֹתָהּ שְׁנֵי יָמִים קוֹרִין אוֹתָהּ שְׁנֵי יָמִים, שְׁבַעֲיִירוֹת הַמְּסוּפְקוֹת אִם הֵן מוֹקְפוֹת חוּמָה מִיְמוֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן, קוֹרְאִים אֶת הַמְּגִילָה מִסְפֵּק בִּי"ד וּבִט"ו, וְאִם נֹאמֵר שֶׁבֵּן כֶּרֶךְ שֶׁקָּרָא בִּי"ד יִצֵּא וְאִינוּ צָרִיךְ לְחַזֹּר וּלְקָרֹא אִף אִם לֹא עֲבַר ט"ו, לְמָה קוֹרְאִים אוֹתָהּ בְּעִירוֹת הַמְּסוּפְקוֹת גַּם בִּט"ו, הֲרֵי כִבֵּר קָרָא אוֹתָהּ בִּי"ד, וְאִף אִם הֵן מוֹקְפוֹת חוּמָה יִצְאוּ כִבֵּר יְדֵי חוּבָה, אֲלֵא מוֹכַח שֶׁדְּבָרֵי רַבִּי חֲלָבוּ נֹאמְרוּ רַק בְּדִיעַבַּד שֶׁקָּרָא בִּי"ד וְכִבֵּר עֲבַר ט"ו, אֲבָל אִם לֹא עֲבַר ט"ו חֹזֵר וְקוֹרֵא, וְלִכֵּן קוֹרְאִים בְּעִירוֹת הַמְּסוּפְקוֹת בְּשֵׁנֵי הַיָּמִים (מֵהֶר"א פּוֹלְדָא בְּמַהדוּ"ק וּבִיאוּר הַגְר"ח קֵינִיסְקִי, ע"פ גִּירְסַתֶּם לְעִיל). וְלִפִּי זֶה, הַלְשׁוֹן 'וְהָא תַנִּי' שֶׁנִּקְטַר רַבִּי יוֹסֵה, הוּא בְּנִיחוּתָא, שְׁבָא לְסִיעֵי הַמְּהַבְרִיתָא לְפִירוּשׁוֹ בַּדַּעַת רַבִּי חֲלָבוּ (מִשְׁנַת אֵלִיהוּ).

ויש שפירשו, שזו קושיא שהקשה רבי יוסה על דעת רבי חלבו, שמהברייתא מוכח שרק בדיעבד שכבר עבר ט"ו יצא ב"ד, ואילו לרבי חלבו [כפי שהביין רבי יוסה בדבריו] אף אם לא עבר ט"ו אינו צריך לחזור ולקראו בט"ו (הגהות הגר"א ותקלין חדתי, ע"פ גירסתם לעיל, וראה משנת אליהו שהוכיח כניסתו ופירושו, שכן במקום שמובאת ברייתא כסיוע, דרך הירושלמי לומר 'ותני כן ולא 'והא תני').